

SOCIOLOGIJA IZPISKI

Posameznik, družba, sociologija

- ◆ Je družboslovna znanost, ki se sistematično ukvarja s proučevanjem družbe, družbenega življenja in življenjem posameznika v družbi

1. KOT ZNANOST:

- ◆ Je sistematična
- ◆ Ima posebne metode proučevanja in opredeljeno področje proučevanja, ki poteka na osnovi že pridobljenega znanja in teoretičnih dosežkov
- ◆ dokazljivost, preverljivost
- ◆ spodbuja razumevanje drugih kultur

2. PREDMET PREUČEVANJA:

- ◆ pomembno je KAKO proučujemo → vzpostavitev raziskovalne distance do objekta raziskave (objektivnost)
- ◆ lahko je skupen drugim znanostim
- ◆ predvsem moderne družbe (od industr. revolucije naprej) in družbeno življenje
- ◆ pozornost posveča predvsem množičnim pojavom (migracijski procesi, razslojevanje, spolne razlike itd.)
- ◆ zanima jo tudi posameznikovo delovanje in družbeni vplivi nanj
- ◆ vse bolj je v ospredju **globalni pogled** (povezanost sveta in medkulturni vplivi), mnoge probleme lahko rešujemo le globalno (npr. ekonomske, zdravstvene ...)
- ◆ opozarja na družbene okoliščine človekovega delovanja (SOCIOLOŠKI ZORNI KOT OBRAVNAVE)
- ◆ človekove odločitve in orientacije, postavlja v družbeni kontekst

- ◆ Sociologija išče splošne zakonitosti v družb. življenju, gibanjih in razvoju.

Zgodovinski pogled: nastanek SOC v 19.st. sovpada z industrijsko revolucijo v Evropi

V ČEM SE NOVO NASTAJAJOČE DRUŽBE RAZLIKUJEJO OD PREJŠNJIH?

- ◆ Pri obravnavi teh vprašanj je bilo potrebno upoštevanje zgodovinske in procesne dimenzije, KER Soc. ne raziskuje le zgradbe in značilnosti družbe, ampak tudi DINAMIČNI VIDIK, razvoj, spreminjanje družbe

I.

II.

TRADICIONALNE IN MODERNE DRUŽBE

I.

- ◆ Statične, spreminjajo se počasi (ljudje spremembe jemljejo negativno).
- ◆ Glavna institucija, okviru katere poteka življenje je širša DRUŽINA, sorodstvo.
- ◆ Poljedelstvo, lov, nabiralništvo, MAJHNE povezane skupine, preprosto orodje, obrtna tehnologija,
- ◆ Redko menjajo kraj bivanja ali pozicijo v družb. Lestvici.
- ◆ Skupnost ima velik nadzor nad posameznikom (podrejen).
- ◆ Nizka specializiranost, naturalno gospodarstvo.
- ◆ RELIGIOZNA ZAVEST! Vera ima povezovalno, osmišljevalno in nadzorno vlogo.
- ◆ Status je pridobljen.
- ◆ INICIACIJE (obredi, ki spremenijo človeka v odrastlega).

II.

- ◆ Dinamične družbe, hiter razvoj.
- ◆ Ljudje dobro sprejemajo spremembe.
- ◆ Specializirane ustanove, kot so šola, zdravstvo ... in razvejeno politično življenje.
- ◆ Pogostejši so brezosebni odnosi, temelijo na pogodbi.
- ◆ Anonimnost (urbano okolje), brezosebnost v odnosih.
- ◆ Ni pripadnosti skupnosti.
- ◆ Formal. oblike družbenega nadzora s strani države in drugih organizacij vse bolj dopolnjujejo neform. oblike.
- ◆ Vse več ljudi v storitvenih dejavnostih.
- ◆ VPLIV MEDIJEV.
- ◆ Osebna svoboda/možnost izbire.
- ◆ Internetna povezanost.
- ◆ IZOBRAZBA-vzpon po družb. Lestvici.
- ◆ Lažje preživetje.
- ◆ Družbe organsko povezane in soodvisne (GLOBALIZACIJA).
- ◆ Prevladuje INSTRUMENTALNO-RACIONALNO delovanje (na osnovi razumske presoje glede doseganja koristnih ciljev z najprimernejšimi sredstvi): velik pomen dobi znanost in njena povezava z gospodarstvom.

KORISTNOST SOCIOLOŠKIH ZNANJ

- ◆ Pomaga nam lahko pri odkrivanju in boljšem razumevanju različnih položajev, v katerih se znajdemo. Z njihovo pomočjo se zavemo družb.okoliščin, ki vplivajo na naš položaj in dejanja.
- ◆ Pomaga pri aktivnejšem vključevanju v družbeno življenje.
- ◆ V številnih poklicih.
- ◆ Poglobljamo vednost o našem svetu, naših mestih ...

NASTANEK IN RAZVOJ SOCIOLOGIJE KOT ZNANOSTI

TEORETIČNI PRISTOPI V SOCIOLOGIJI

Oblikovale so se 3 različne paradigme/pristopi/perspektive (temeljni način razlage družbe in mesta oz. položaja posameznika v njej).

1. FUNKCIONALIZEM: osrednja tema je problematika ohranjanja družbene povezanosti (integracije*). Na njeno pomembnost je opozoril že Comte.

Integracija: *povezovanje posameznih enot, delov v večjo celoto, združevanje.*

- ◆ Ukvarja se predvsem z analizo družbene zgradbe, raziskovanjem funkcionalne vloge njenih posameznih delov ter njihovimi medsebojnimi odnosi.
- ◆ Izhodišče proučevanja je SISTEM oz. družba kot celota.
- ◆ KAKO SE SISTEM OHRANJA IN VZDRŽUJE V ČASU IN KAKO SE PRILAGAJA OKOLJU
- ◆ Deli so medsebojno odvisni, ker se vse bolj specializirajo.
- ◆ Velik pomen vzgoji, izobraževanju → oblikovanje skupnih vrednot, družb. Nadzor.
- ◆ EMILE DURKHEIM (poudarjal pomen družbe na posameznika, napisal: Samomor – utemeljeval nagnjena)
- ◆ R. MERTON (ločeval manifestne in prikrite funkcije)
- ◆ T. PARSONS (postavil si je vprašanje o temeljnih funkc. Predpostavkah. Vsaka družba naj bi imela 4 podsisteme: družina, ekonomski, politični, kultur. sistem))

- ◆ *NEGATIVNI*: nekritičen do različnih oblik neenakosti v družbi in ne posveča pozornosti pojavom, ki sprožajo družbeno napetost.
- ◆ *POZITIVNA*: prihaja do sprememb---npr: vlak do smrti povozi nekoga, ki prečka železniške tirnice --- institucije se bodo zganile --- varnost se bo povečala (npr.opozorilna tabla)
- ◆ Za funkcionalista je vsak družbeni pojav funkcionalen in pomemben za ohranjanje družbe (sistema).

2. KONFLIKTNA TEORIJA: je podobno kot funkcionalizem makrosociološki pristop, vendar nekoliko bolj poudarja DEJAVNO vlogo posameznika, pa tudi razlaga družbe je drugačna.

- ◆ KONFLIKTI, NAPETOSTI, NASPROTJA so nujna značilnost vsake družbe in več razlogov.
- ◆ Razlike v družbeni moči (izkoriščanje, manipulacija---napetosti)
- ◆ Redke dobrine (konflikti glede porazdelitve in prerazdelitve).
- ◆ Različne skupine, različni interesi—konflikt (npr. medgeneracijski konflikti v zadnjem času, konflikti ekonomskih skupin ...)
- ◆ Opozarja torej predvsem na DRUŽBENE NEENAKOSTI, na RAZLIKE V MOČI (nosilci izkoristijo za uveljavljanje posam. Interesov).
- ◆ Opozarja na VPRAŠANJA IZKORIŠČANJA IN PODREJANJA.
- ◆ Je kritična do dr. razmer in zagovarja angažiran, aktiven odnos do njihovega spreminjanja.

- ◆ Vrednote in interesi različnih skupin v dr. si nasprotujejo in so konfliktni.
- ◆ Družba ni utemeljena na soglasju, kot to dokazujejo funkcionalisti, ampak na podrejanju in prisili!!
- ◆ Utemeljitelj: KARL MARX (zanj je družba polna nasprotij in konfliktov. Ohranjanje družbe je bolj posledica prisile in družbene manipulacije kot pa soglasja o skupnih ciljih. ZNAČILNOST KAPITALIST. DRUŽBE: konflikt in nepomirljivo nasprotje med delom in kapitalom, pravni vidik je: Privatna lastnina proizvajanih sredstev---Marx: odpravljanje privatne lastnine).
- ◆ Kasneje: DAHRENDORF »za privilegiranost je dovolj že samo visok položaj v družbi.« Bil je bolj pesimističen od Marxa, poudarjal, da konfliktnost v družbi ne bo nikdar odpravljena, temveč le zmanjšana.
- ◆ COSER: »Konflikti niso le razdiralni, ampak so lahko tudi funkcionalni.« Npr. sindikalni bol ali npr. povezovanje intelektualcev in skupin znotraj družbe—spremembe.
- ◆ NEGATIVNOST TEORIJE: pogled je s poudarjanjem nasprotij in konfliktov kot bistvene značilnosti družbe ENOSTRANSKI, saj je v družbi možno sodelovati, pogosto tudi med različnimi skupinami.

3. INTERAKCIONIZEM: mikrosociološki pristop. V izhodišče postavlja POSAMEZNIKA in njegovo INTERAKCIJO z drugimi. Raziskuje, kako ljudje stopajo v različne odnose v: šoli, vrcu, službi ... ter kako na osnovi različnih povezav gradijo družbo. Družbo pojmujejo kot rezultat vsakdanjih interakcij med posamezniki.

- ◆ Vsaka še tako izmišljena predstava in razlaga je lahko resnična z vidika posledic, ki jih prinaša. (Nekdo verjame v konec sveta, zdravilno moč snovi--- v skladu s tem bo tudi deloval, ker je ta predstava zanj resnična). To spoznanje je THOMASOV TEOREM
- ◆ Realnost-družbeni konstrukt in ljudje se ravnamo na osnovi definicij situacije in simbolnih pomenov.
- ◆ Družba je konstrukcija realnosti, ki si jo ljudje delijo med sabo.
- ◆ KAKO SE TE REALNOSTI ZGRADIJO IN SPREMINJAJO? KAKO JIH POSAMEZNIK PREVZEMA IN KAKO DOGODKI DOBIJO DOLOČEN POMEN?
- ◆ Zvezek: KAKO SE OBLIKUJE PERCEPCIJA? KAKO SE NAUČIMO VLOG?
- ◆ Posameznik- aktivno bitje
- ◆ Razlage sveta in dogodkov niso čisto poljubne, pomemben je tudi položaj posameznika.

- ◆ Weber: poudarjal, da moramo pri raziskovanju dr. pojavov, človeka, ki je razumno in svobodno bitje ter usmerja svoje delovanje glede na subjekt. pomene, tudi razumeti.

- ◆ Mead: socializacijski procesi; posameznikova osebnost se zgradi ob interakciji in komunikaciji z drugimi osebnostmi. Pojmovanje sebe se oblikuje prek komunikacije z okoljem.
- ◆ Goffman: mikrointerakcijski procesi v vsakdanjem življenju; oblikovanje interak. ritualov (pozdrav...)—interakc.red. Človekovo interakcijo je videl kot igro, ljudi pa igralce, ki s samopredstavljanjem pripomorejo k želeni definiciji situacije.
- ◆ Vse tri perspektive skupaj pripomorejo k popolnejšemu razumevanju družbe, njene zgradbe, spreminjanja in položaja posameznika v njej.

KULTURA IN SOCIALIZACIJA/IDENTITETA

Kultura: v umetniškem smislu, normativnem, ...

Sociološki pomen: kultura-vse človekove duhovne in materialne stvaritve, ki skupaj določajo NAČIN ŽIVLJENJA v človeški skupnosti (mišljenje, bivanje, delovanje, presojanje).

- ✚ Zadovoljevanje človekovih potreb s posredovanjem kulture (na področjih se oblikujejo različni običaji, tabuji, pravila -- Vzorci vedenja).
- ✚ Človekovo vedenje je NENARAVNO, zaradi posredovanja umetno ustvarjenih simbolnih sistemov kulture, kar daje življenju v različnih skupinah veliko raznolikost.
- ✚ Naše okolje je kultivirano*—človek ga oblikuje po svoje in si ga prilagaja.
**načrtno se ukvarjati s čim, navadno z namenom doseči boljše, popolnejšo obliko:*
- ✚ Motor človekovega razvoja in razvoja človeške kulture je njegovo (ustvarjalno) delo.
- ✚ Kultura je POSTOPNO USTVARJEN UMETEN SIMBOLNI SVET, naučeno vedenje prevlada nad nagonskim.
- ✚ NAKOPIČENA TRADICIJA, nosilci: naši predniki.
- ✚ Prenaša se iz roda v rod (s pomočjo komunikacije).
- ✚ Se spreminja (nekateri značilnosti se izgubljajo, spreminjajo, dodajo se nove ...).
- ✚ Vsi deli kulture so povezani in tvorijo celoto.

- ✚ INKULTURACIJA-vključevanje v kulturne okvire neke neke družbe(od rojstva dalje).

ANTROPOLOŠKE ZNAČILNOSTI ČLOVEKA

- Človek je biološko prilagodljiv na različ. okolja in klime.
- BIOLOŠKI VIDIK: nimamo dlake, smo edini primati, ki imamo roke ločene od nog
- VEDENJSKI VIDIKI: spolno obnašanje-ni odvisno od let. časov, raznoliki socialni odnosi ...
- Ljudje lahko živimo v vsakršnem okolju, imamo kulturo, ki nam to omogoča. Med živalmi takega primera ni.

- edino bitje, ki je zmožno zelo učinkovite komunikacije v jezikovnih znakih in se zna estetsko izražati,
- ima sposobnost učenja, zna se organizirati, je svoboden, učljivost je povezana z dolgim obdobjem odraščanja, izdeluje in uporablja orodja-preoblikuje naravo v svojo korist,
- z razvojem kulture je povezana tudi človekova družbenost.

ZNAČILNOSTI KULTURE

- je naučena oz. inkulturirana
- je skupna vsem pripadnikom neke družbe
- ne obstaja brez družbe
- je integrirana (sestavine so med seboj odvisne, tvorijo celoto)
- temelji na znakih in simbolih (za prenašanje info)

SESTAVINE KULTURE

Kultura vključuje človekov duhovni svet in materialne proizvode-materialna in duhovna kultura, sta zelo povezani.

Sestavine najdemo, kljub razlikam kultur v vseh kulturah:

➤ SIMBOLI:

- zmožnost simboliziranja-najpomem. osnova celotne člov. družbe, s simbolom lahko razumemo vse, kar nosi nek pomen, ljudje, ki si delijo kulturo ga lahko prepoznajo
- vstop v kulturo skupnosti je povezan z vstopom v njen pomenski svet
- kulturni šok; ker so določeni simboli nam samoumevni, se ob stiku z neobičajno rabo s

strani tujca počutimo zmedeni, izgubljeni, ne vemo, če smo ravnali prav-doživimo k.š.

- spreminjajo se s časom
- imajo SPORAZUMEVALNO, IDENTIFIKACIJSKO IN POVEZOVALNO VLOGO, tudi za LOČEVANJE (npr. tolpe označuje z grafiti svoje ozemlje)
- na simbole se lahko odzivamo zelo čustveno in smo za zaščito le-teh, pripravljeni tudi na žrtve

➤ JEZIK

- Sposobnost simboliziranja se še posebej kaže v zmožnosti komuniciranja s pomočjo jezikovnih znakov.
- Značilna poljudna in dogovorna zveza med glasovi in pomenskim svetom.
- Najpomembnejše srečanje z maternim jezikom (do 3. leta se ga najlažje naučimo).
- PRENOS kulturne tradicije in kopičenje izkustva, POVEZANOST z družbo.
- Kultura se prenaša predvsem s pomočjo jezika in se v njem tudi odraža.
- Težave povzročajo prevajanje enega jezika v drugega, sporazumevanje pripadnikov različ. ljudstev ...
- Z njegovo pomočjo svet urejamo, razložimo in razumemo.

➤ VZORCI VEDENJA (pozdrav, odstopanje sedeža ...)

- VREDNOTE (kot smernice ravnanja) so zelo pomemben del kulture. Je nekaj za kar si prizadevaš, kar pojmuješ kot

želeno, lepo in dobro (npr. družina, zdravje, ocene, ljubezen).

- Na njihovi osnovi razlagamo svet okoli sebe, oblikujemo različna stališča in prepričanja, se usmerjamo k z nas pomembnim ciljem.
 - Ne ravnamo vedno v skladu z njimi. Vzroki za to: prednost dajemo trenutnim koristim, čustvenemu odzivanju (v strahu pred kaznijo, boš lagal), konfliktnost različnih vrednot (npr. usmerjenost h karieri ni skladna z družinskimi vrednotami)
 - So na INDIVIDUALNI ravni, spreminjajo se z dozorevanjem.
 - VREDNOTNI ŠOK (Npr. vietnamski vojaki)
 - Spremembe vrednot na družbeni ravni: zgo, polit., social. Prosesi

 - Vrednote na politični ravni, ekonomski, zasebni ... so si v modernih družbah se posebej podobne-globalizacija
- NORME (izhajajo iz vrednot, DRUŽBENI DOGOVORI o tem, kako naj ravnamo), zapovedovalne in prepovedovalne
- **FORMALNE: zapisane, posebej oblikovane, sprejete v različ. institucijah, del zavestnih prizadevanju po usmerjanju družbe**
 - **NEFORMALNE: spontane, na podlagi neform. dogovorov**
 - Naučimo se jih, jih ponotranjimo, sprejmemo za svoje.
 - S pomočjo norm nadzorujemo in usmerjamo delovanje drugih tako, kot pričakuje družba/oblast.
 - UKREPI-SANKCIJE; pozitivne (nagrade) ali negativne(kazni) – OBLIKA DRUŽB. NADZORA, ki usmerja misli in delovanje pripadnikov družbe.

- Družbeni nadzor opravljajo DRŽAVNI ORGANI, ki izvajajo formalni nadzor v različnih organizacijah. Izvajajo predvsem predvidljive in negativne sankcije (npr. izguba dela, denarna kazen, zaporna kazen, ...), so pa tudi pozitivne (npr. napredovanja v službi, pohvala ...)
 - Tradicionalnejša oblika dr. nadzora je NEFORMALNA; med prijatelji, družino, sosedi ... ukrepi manj predvidljivi, s čustveno komponento. Od drugih lahko prejemo kritiko, posmeh ali pa pohvalo, vspodbudo. Včasih je bilo prisotno fizično kaznovanje. Posameznika lahko posledice te vrste nadzora zelo prizadane, izražena je dvosmernost: nadzorovani tudi sami nadzorujejo druge.
 - Nekatere norme so univerzalne v vseh družbah: odnos do drugega spola, spolnost, poseganje v življenje in dostojanstvo drugega, odnos do oblasti, ogrožanje državne in dr. varnosti.
- MORALNE OPREDELITVE, OBIČAJI, TABUJI IN NAVADE:
- Pri posameznikih vse vrednote niso enakovredne
 - pomembnejše, temeljne imajo veliko moralno težo:
- A) svoboda, enakost ... hočemo jih zaščititi
- B) upoštevanje običajev-utrjenih vzorcev vedenja (izražamo pripadnost skupini, ali vsaj solidarnost z njo). Odstopanje od običajev lahko sproži negativ. odziv.
- Tabuji-STROGE prepovedi določenih dejavnosti v skupnosti (npr. tabu incesta, prehranski, z versko vsebino ...).

- Navade-rutine vsakdanjega sporazumevanja in ravnanja. Kar je v danih okoliščinah PRIMERNO. Lahko so vzorci kolektivnega vedenja, ki se v danih vzorcih predvideva (izrek sožalja, obletnica OŠ, zgodnje vstajanje ...).

➤ MATERIALNA KULTURA IN TEHNOLOGIJA

- artefakti: oprijemljive človeške stvaritve
- globalizacija--spreminjanje vrednot, načina življenja--oblikujejo se nove hierarhije(družbe se delijo na tiste, ki jim je vsa moderna tehnologija oz. stvaritve dostopni in tiste, ki jim v novem potroš. svetu to ni dost.)
- Sodobna tehnologija nam daje moč, blaginjo, hkrati pa nas tudi OGROŽA (vse učinkovitejše orožje, onesnaženost, izčrpavanje naravnih virov, večji nadzor nad ljudmi)
- Nadaljnji materialni in tehnološki napredek bo v prihodnosti verjetno povzročil spreminjanje vrednot.

KULTURNA RAZNOLIKOST

Kultura se spreminja z:

- SREČANJEM KULTUR (raznolikost, stiki)
 - preteklost: evropska kolonizacija; iztrebljanje, podrejanje, reorganizacije...
 - kolonialna preteklost + sodobni migrac. tokovi **je** MULTIKULTURNOST (občutljivo ravnotežje; kulturnim posebnostim da prostor, poenoti delovanje na osnovi skupnih standardov, ki jih morajo upoštevati VSI člani družbe)
 - interkulturalizem- prepletanje kultur (dvosmeren), prevladujejo enosmerni; amerikanizacija, asimiliranje manjšin (izgubijo svoje kulturne posebnosti in prevzamejo kulturne značilnosti večinskega okolja).
 - danes mišljenje: sožitje na osnovi medsebojnega spoštovanja in upoštevanja drugačnosti; deluje kot napredek, a ima tudi svoje pasti (pretirano poudarjanje različnosti v škodo poenotenja moralnih vrednot, ki omogočajo sobivanje).
 - Kultura večinske skupnosti: DOMINANTNA, druge so: MARGINALIZIRANE/obrobne.
 - Konflikti, podrejanja, zanikanja, iztrebljanja.
 - Vprašanje odnosa med kulturami-na ravni IDEOLOGIJE, ki jih širijo pripadniki ene kultur.skupnosti v odnosu do drugih. Negativne predstave-dodatno podrejanje, izkoriščanje, DISKRIMINACIJE glede rasnih posebnosti, novodobno suženjstvo (ZDA, J Afrika),

- GLOBALIZACIJO
 - intenzivna po WWII, posebej od 70s
 - povezovanje sveta
 - prinaša priložnosti za medkulturne stike, hkrati povzroča POENOTENJE kulturnih praks, izginjanje kulturne posebnosti.
 - prihaja do svetovnega izenačevanja (različna intenziteta na različ. področjih življenja)
 - moda, prehrana (McDonald's), glasba (turbofolk), svetovni turizem, svetovni sporazum. Jezik-ang. ...

➤ DIFUZIJU/RAZPRŠITVIJO

-teče iz svetovnih razvoj. centrov proti periferiji* 3. sveta
kraj, predel, oddaljen od središča

-vplivi so vezani na urbana območja, ruralna pogosto ostajajo izolirana.

-omejena možnost sprejemanja globalnih dobrin; skromna kupna moč preb. velikega dela sveta, delež nepismenih ...

-Vplive sprejemamo selektivno in iztrgano iz konteksta:

-novo obujanje zavesti o lokalnih posebnostih, težja po uveljavitvi le-teh

-odpor tudi v obliki PROTIGLOBALIZAC. GIBANJ: odpor do zdajšnjih globalnih povezav (proti naraščanju glob.neenakosti, revščine, izginjanju služb, proti novim vojnarnam ...)

➤ INOVACIJAMI

➤ GENERACIJAMI

POSLEDICE STIKOV MED KULTURAMI (zvezek!!)

1. Etnocid ali asimilacija: uničevanje in izginjanje kulture zaradi vpliva druge kulture, NAJHUJŠA posledica: GENOCID (Srebrenica, Rwanda, Hitler)

2. Interkulturalizem: sodelovanje, preplet različnih kultur, medsebojno oplajanje/izboljševanje
3. Multikulturalizem: sobivanje kultur znotraj iste družbe- običajno je ena kultura dominantna, druga marginalizirana (potisnjena na stran): vsi ki v ZDA niso belci, so potisnjeni na stran
4. Akulturacija: prilagajanje novi kulturi, redko je obojestransko: vožnja po levem pasu v VB

I.

II.

ETNOCENTRIZEM IN KULTURNI RELATIVIZEM

- I. Ocenjevanje drugih kultur z vidika lastne kulture. Prevladuje prepričanje, da je naša lastna kultura »prava« in, da so druge manj vredne. Vodi v ustvarjanje predsodkov in diskriminacijo.
 - vodi v nekaj slabega
 - Evropocentrizem (pogled evropejcev na druge)

- II. Ocenjevanje obnašanja ljudi drugih kultur s stališča teh kultur. Prihaja do enakopravnosti in spoštovanja.
 - Kakšen smisel in pomen ima določena kulturna značilnost za ljudi, ki tej kulturi pripadajo?
 - danes dokaj razširjen pristop; radovednost, manj zgražanja
 - pestrost kultur dojemamo kot RAZLIČNOST NA ENAKI RAVNI in ne kot hierar. ločevanje
 - težava se pojavi ob stiku z normami, vrednotami in običaji drugih kultur, ki so nam nenavadne, tuje

- pretirana doslednost k.r.: toleranca skrajnih praks (npr. obrezovanje žensk v Sudanu ...)
- z dosled. zagovarjanjem k.r. se lahko približamo KULT. NIHILIZMU: če je vse relativno in opravičljivo, saj obstaja nekje v nekem delu sveta, zakaj bi se morali držati različnih lokalnih dogovorov in vrednot?

OBLIKE ZUNAJKULTURNE RAZNOLIKOSTI

SUBKULTURA

- znotraj dominantne kulture se izoblikujejo skupine z lastnimi vrednotami, vzorci v., normami ...
- oblikujejo se na podlagi/temeljijo lahko na glasbenem okusu, zgodovinski usodi, starosti, ideologiji, verskih prepričanjih, na RAZREDNI PRIPADNOSTI, ...
- verska sekta Amišev, subkultura Romov ...

KONTRAKULTURA

- gre za subkulturo, ki je v izrazito sovražnem odnosu do dominantne kulture, s katero je v neposrednem konfliktu (zavrača prevladujoče norme in vrednote)

MLADINSKE SUBKULTURE

- najpogostejše se pojem subkultura uporablja ravno za njih

-proučevati so jih začeli v 60s naprej mlade med 16.-25.letom

-začele so nastajati v 50s v ZDA, Evropi; v povezavi z dr. okoliščinami: hitro rastjo življ. standarda, podaljševanjem šolanja, pojavom množičnega šolanja, demokratizacijo, širjenjem množič.komuniciranja

-razvijajoči mediji (gramofon, tv, radio, gradnje koncertnih stadionov) so lahko uspešno širili subkulturne posebnosti

-zaradi dr.problemov je UPORNIŠTVO HITRO NARAŠČALO (vietnamska vojna, brezperspektivnost dela mladih, brezposelnost, upor strašem-njihovemu »bednemu« načinu življenja, širila se je svoboda[+])

-HIPIJI!!

-mladostništvo je obdobje oblikovanja vrednot, odkrivanja sveta, uporništva, iskanja, ko mladi velikokrat doživljajo nemoč

ALTERNATIVNA KULTURA

-subkultura, ki protestira proti obstoječim normam in vrednotam ter poskuša postaviti alternativo obstoječi (?)

-F. KANGLER

-osamosvojitvev (Jugoslavija)

SPREMINANJE KULTUR (samo v UČB. Stran 44)

-do sprememb prihaja na 3. Načine:

1. INVENCIJA/IZUMLJANJE
2. ODKRITJA
3. DIFUZIJA , širjenje kultur. značilnosti iz ene družbe v drugo

SOCIALIZACIJA/IDENTITETA:

- Poameznikovo samoopredeljevanje v odnosu do drugih, ki jim je hkrati podoben in različen od njih.
- Je zapleten in celovit proces pri katerem se človek v interakciji z drugimi ljudmi umešča v družbeni in kulturni svet v katerem živi, se nauči vedenja, prevzema in igra različne vloge, oblikuje in spreminja svojo osebnost in identiteto. (uč)
- Je proces prilagajanja družbi v katero se vključujemo in sprejemamo njeno kulturo (vrednote, norme, prepričanja) ter se izoblikujemo kot osebnost (zvezek).
- Proces prevzemanja VLOG (vedenje, delovanje posameznika na neki poziciji, ki je določeno z nizom družb. vlog – to je dr.vloga).
- Pomemben vidik socializ. je PONOTRANJENJE/INTERIORIZACIJA dr. vrednot in norm (v procesu vsaj nekatere od njih sprejmemo za svoje in se po njih ravnamo, so naši usmerjevalci, pripomorejo k primernemu obnašanju).
- *Patchwork* - skrpana identiteta - multipla identiteta (v moder.dr.)
- Hkrati INDIVIDUALNO OSEBNOSTO IZOBLIKOVANJE in VKLJUČEVANJE V DR.SVET (razvijanje dr.spremenljivih pričakovanj vzorcev vedenja).

- Njeni učinki so odvisni od: lastnih pričakovanj, dejanj, toda tudi dr.določeni in odvisni od vplivov, na katere posamez. nima vpliva (spol, etnična pripadnost, dr.-zgo okoliščine ...).

Značilnosti:

-poteka le v interakciji z drugimi, ker se le tako naučimo delovati kot dr.bitja

-povezuje različne generacije (odgovornost staršev je, da otroke uvajajo v njihovo kulturo in jim predstavijo spoznanja vseh dotedanjih generacij)

Pomen socializacije (U48):

- I. Z VIDIKA POSAMEZNIKA: osebni razvoj; naučimo se delovati na dr.spremenljive načine, razvije se tudi individualnost

Individualne značilnosti (naše misli, čutenja, dejanja ...)

- II. Z VIDIKA DRUŽBE: proces, s katerim se družba obnavlja/reproducira.

Skrbi, da bodo posameznikove vrednote,cilji, potrebe ... ustrezale dr.potrebam!

Primarna social.: ima poseben pomen, povezujemo jo z otroštvom-obdobjem človekove skoraj popolne nesamostojnosti in odvisnosti od drugih.

Prvi človekov stik z ljudmi, zelo pomembna DRUŽINA.

Otrok posnema starša, glede vredno, norm, vzorcev vedenja, ki jih sprejema kot SAMOUMEVNE IN EDINE MOŽNE.

Sekundarna (od otroštva k mladosti): soočeni smo z novimi dr.svetovi, novimi organizacijami, institucijami (zunaj domačega okolja)

Labilno obdobje, priprava na odraslost, ekonomska odvisnost od staršev-podrejenost.

Mladost (bolj sociološki vidik) ≠ Adolescenca=NI SOPOMENKA, ker gre bolj psihološki vidik, za psihofizične spremembe v obdobju razvoja posameznika med 12.-18.letom.

Klasična mladost: ko obiskujemo šolo: 14.-18./19.let

Podaljšana mladost/postmladost: čedalje večji delež mladih, ki študirajo; 19.-24.let

Predodraslo obdobje: 24.-29.let-obdobje MLADIH ODRASLIH

Terciarna

Prehodi v odraslost: različne družbe-različna merila odraslosti,

2 vrednoti v moder.časih: STALNA SLUŽBA in oblikovanje trajne ZAKONSKE/DRUŽINSKE SKUPNOSTI.

Čedalje bolj odloženi/zapoznani, nejasni, raznovrstni, tvegani, negotovi prehodi v odraslost. »HOTEL MAMA«

Podaljševanje šolanja-omejene možnosti zaposlitve.

Resocializacija: ponovno izoblikovana socializacija, je proces, v katerem se izničijo učinki prejšnje socializacije in se sprejmejo nove oblike vedenja, vrednotenja in čustovanja. Človek se iz različnih razlogov bistveno preoblikuje.

-najpogosteje pride do nje zaradi pojavov ODKLONSKEGA VEDENJA (npr. kriminalci--zapor)

-zapor, psihiatrična bolnica, taborišča, vojska, samostan ...
TOTALNE organizacije(Goffman).

SPOLNO DIFERENCIRANA SOCIALIZACIJA

-Socializacija je nenehen proces učenja,

-doživljanje prehodov (otrok-odrastel? Kdaj?? Ni določene strasotne meje)----človek se mora na novo naučiti definirati samega sebe-KRIZA IDENTITETE (naučiti novih vlog, prevzeti nove vzorce vedenja ...).

DEJAVNIKI/AGENCI SOCIALIZACIJE:

- ✚ družina,
- ✚ skupine vrstnikov,

- ✚ **šola** (predstavlja model dr. sistema, most med družino in širšo dr.),
- ✚ **množični mediji** (sooblikujejo vrednote in ponujajo stereotipe),
- ✚ **delovno okolje,**
- ✚ **religiozne skupine,**
- ✚ **prostočasne skupine ...**

-veliko dejavnikov daje možnost izbire, s tem se omogoči večja AVTONOMIJA posameznika, vendar tudi večje tveganje

-možnost izbire med različnimi dr.skupinami, institucijami v modernih družbah preprečuje, da bi ena sama popolnoma obvladovala posameznika---zahteva večjo ODGOVORNOST za lastno socializacijo

DRUŽINA (značilnosti, vloga, pomen):

-1. dr.skupina, kjer pridobivamo prve izkušnje z drugimi ljudmi

-starši z otrokom dobijo novo vlogo/status, zahteva nove vzorce vedenja, v neki meri resocializacijo

-tudi za odrasle člane bi naj predstavljala čustveno in osebno stabilnost

-socializ.otroka v družini poteka s POSNEMANJEM, z IGRANJEM VLOG ter preko tega z IDENTIFIKACIJO z odraslimi.

-različna vloga in pomen v različnih kulturah-**kulturna raznolikost**

-različne oblike: jedrna, istospolna, enostarševska, reorganizirana ...

-DEJAVNIKI:

- a) okolje, kjer družina živi
- b) izobrazba, poklic staršev
- c) vzdušje v družini
- d) pričakovanja starša
- e) vzgojni postopki (kazni, nagrade—zelo učinkoviti, ker so osebni in neformalni)

-uveljavlja se kot ČUSTVENA in PODPORNNA skupina: vir ljubezni, hrane, varnosti, udobja, zaupanja ...

-družinski slogi so vedno bolj LIBERALIZIRANI (manjša avtoriteta staršev, več MEDGENERAC. SODELOVANJA v družini)

-dopuščanje osebne avtonomije* dr.članov

* *samostojno upravljanje določenega*

-zagovorništvo: starši pritiskajo na učitelje, ...

Nezaželene posledice INFANTILIZACIJE MLADIH (podaljšanje otroštva; mladi se ne naučijo prevzemati odgovornosti za svoja dejanja in odločitve, ker to prepuščajo drugim, večinoma staršem).